

گزارش نظر سنجی نگرش ایرانیان به انتخابات ۱۴۰۳

تیر ۱۴۰۳

گروه مطالعات افکار سنجی
ایرانیان (گمان)

مدیر پروژه

عمار ملکی

موسسه گمان از همکاری داوطلبانه تیم سایفون (Psiphon) که در انتشار عمومی پرسشنامه و نمونه‌گیری ما را یاری کردند، و همچنین از تمامی کسانی که به روش‌های مختلف به انجام این نظرسنجی کمک رساندند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند. این پژوهش سفارش‌دهنده نداشته است و موسسه گمان بطور مستقل آن را انجام داده است.

گروه مطالعات افکارسنجی ایرانیان (گمان) یک موسسه پژوهشی غیرانتفاعی، مستقل و ثبت‌شده در کشور هلند است. تمام حقوق مادی و معنوی این پژوهش متعلق به موسسه گمان است و هر نوع استفاده از کل یا بخشی از محتوای این سند تنها با ذکر منبع مجاز است.

سایت: www.gamaan.org ایمیل: info@gamaan.org واتس‌آپ: ۰۰۳۱۶۴۴۸۶۰۲۲۴
تلگرام: t.me/gamaanresearch توئیتر: [@gamaanresearch](https://twitter.com/gamaanresearch) اینستاگرام: [@gamaanresearch](https://www.instagram.com/gamaanresearch)

چکیده یافته‌های نظرسنجی

- نظرسنجی «نگرش ایرانیان به انتخابات ۱۴۰۳» از تاریخ ۲۸ تا ۳۰ خرداد ۱۴۰۳ به مدت ۳ روز انجام گرفت. نتایج این گزارش بر مبنای نمونه آماری متوازن شده، شامل ۷۷،۲۱۶ پاسخ‌دهنده از داخل ایران می‌باشد. یافته‌های این گزارش، **دیدگاه افراد باسواد بالای ۱۹ سال ساکن ایران (برابر با ۹۰٪ جمعیت بزرگسال ایران)** را بازتاب می‌دهد و با سطح اعتبار ۹۵٪ و فاصله اعتبار ۵٪ قابل تعمیم به این جامعه هدف است.
- برطبق نتایج این نظرسنجی، درحالی‌که حدود ۱۰ روز به انتخابات ریاست جمهوری اسلامی مانده است، حدود ۲۲٪ جامعه آماری اعلام کردند که در انتخابات ریاست جمهوری اسلامی رای خواهند داد و در مقابل، حدود ۶۵٪ اعلام کرده‌اند که در انتخابات رای نمی‌دهند؛ همچنین حدود ۱۲٪ هم هنوز تصمیم قطعی نگرفته‌اند.
- نتایج این نظرسنجی نشان داد که حدود ۳۴٪ جامعه از زمان برگزاری انتخابات ریاست جمهوری اسلامی (در اوایل تیر ماه) اطلاع نداشتند.
- مقایسه رفتار انتخاباتی پاسخ‌دهندگان در انتخابات پیشین (اسفند ۱۴۰۲) و تصمیم آنها برای انتخابات پیش‌رو نشان می‌دهد ۸۵٪ کسانی که در انتخابات سال قبل رای نداده‌اند، قصد شرکت در انتخابات امسال را هم ندارند. در مقابل، ۶٪ از کسانی که در آن انتخابات رای نداده‌اند، اعلام کردند که در انتخابات ریاست جمهوری رای خواهند داد. همچنین ۴۸٪ رای‌اولی‌ها (کسانی که برای اولین بار می‌توانند در انتخابات ریاست جمهوری شرکت کنند)، قصد شرکت در انتخابات را ندارند درحالی‌که حدود ۳۴٪ آنها می‌خواهند رای دهند.
- در میان کسانی که قصد دارند در انتخابات رای دهند، مسعود پزشکیان و سعید جلیلی از آرای بیشتری نسبت به دیگر نامزدها برخوردار هستند و محمد باقر قالیباف در جایگاه سوم قرار گرفته است. حدود ۱۸٪ رای‌دهندگان هم هنوز درباره اینکه به چه کسی رای بدهند، تصمیم نگرفته‌اند. در میان آنهایی که هنوز درباره شرکت یا عدم شرکت در انتخابات مردد هستند، اقبال به مسعود پزشکیان بیش از دیگر کاندیدهاست. همچنین، حدود ۱۵٪ مرددین شرکت در انتخابات، احتمال دارد که رای سفید (باطله) بدهند.
- از کسانی که نمی‌خواهند در انتخابات ریاست جمهوری رای دهند یا هنوز تصمیم قطعی نگرفته‌اند سوال شد که «اگر در انتخابات رای نمی‌دهید، دلیل اصلی رای ندادن شما چیست؟». حدود ۶۸٪ آنها «مخالفت با کلیت نظام جمهوری اسلامی» را دلیل رای ندادن خود اعلام کردند؛ همچنین ۱۸٪ این گروه «کم‌اختیار بودن مقام ریاست جمهوری اسلامی»، و حدود ۸٪ هم «رد صلاحیت کاندیدای مطلوب خود» را علت عدم شرکت در انتخابات اعلام کردند.

- از کسانی که می‌خواهند رای بدهند یا هنوز تصمیم قطعی نگرفته‌اند سوال شد که «اگر در انتخابات رای می‌دهید، انگیزه اصلی شما برای رای دادن چیست؟». حدود ۵۰٪ آنها «مشارکت سیاسی، استفاده از حق رای و راهگشایی برای بهبود شرایط» را انگیزه خود برای رای دادن اعلام کردند. همچنین ۳۸٪ از این افراد «انتخاب کاندیدای اصلاح، حمایت از نظام و رهبری، و مایوس ساختن دشمنان» را انگیزه اصلی خود برای رای دادن دانستند. از سوی دیگر، ۸٪ آنها هم اظهار داشتند که «از سر اجبار یا برای داشتن مهر در شناسنامه» در انتخابات رای می‌دهند.
- در یک سوال، دیدگاه مردم درباره گمانه‌زنی‌های مختلفی که در سطح جامعه درباره علت سقوط بالگرد ابراهیم رئیسی و همراهان مطرح بود مورد ارزیابی قرار گرفت. حدود ۵۱٪ بر این باور هستند که «جنگ قدرت درون حکومت در این سقوط نقش داشته» است. حدود ۱۳٪ فکر میکنند که «عوامل طبیعی در این سقوط نقش داشته» و ۶٪ هم به نقش «خرابکاری کشورهای خارجی» در سقوط بالگرد باور دارند.
- در این نظرسنجی از شرکت‌کنندگان سوال شد که در میان دو گزینه شرکت در اعتراضات (مانند اعتراضات خیابانی سال‌های گذشته) و شرکت در انتخابات (مانند انتخابات ریاست جمهوری اسلامی)، کدام روش را برای ایجاد تغییر در شرایط کشور موثرتر می‌دانند. حدود یک سوم جامعه آماری (۳۰٪) شرکت در اعتراضات را روش موثرتری می‌دانند، درحالی‌که حدود ۱۹٪ آنها شرکت در انتخابات را روش موثرتری ذکر کردند. همچنین حدود یک چهارم جامعه (۲۶٪) هیچ یک از این دو روش را برای ایجاد تغییر در شرایط کشور موثر نمی‌دانند.

بخش اول: یافته‌های اصلی نظرسنجی

در این گزارش تمامی نتایج و جداول بر مبنای «نمونه وزن‌دهی شده» برای نمونه داخل کشور محاسبه شده است. یافته‌های این نظرسنجی را می‌توان با سطح اعتبار ۹۵٪ (credibility level) و فاصله اعتبار ۵٪ (credibility interval)، که معادل سطح اطمینان و حاشیه خطا برای نظرسنجی‌های آنلاین است، به جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (یعنی حدود ۹۰٪ جمعیت بزرگسال ایران) قابل تعمیم دانست. (اطلاعات کامل درباره روش‌شناسی و مشخصات نمونه آماری در بخش دوم ارائه شده است).

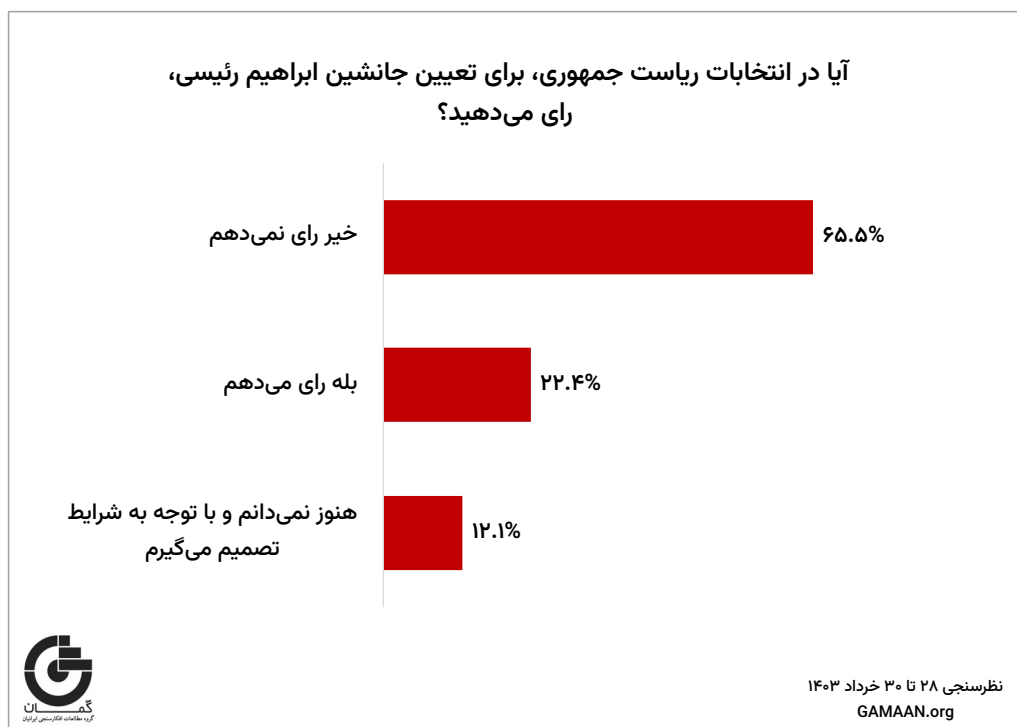
۱-۱ تمایل مردم برای مشارکت در انتخابات ریاست جمهوری اسلامی

در این نظرسنجی که حدود ۱۰ روز مانده به برگزاری انتخابات زودهنگام ریاست جمهوری اسلامی انجام گرفت، از پاسخ‌دهندگان سوال شد که آیا در انتخابات ریاست جمهوری، برای تعیین جانشین ابراهیم رئیسی، رای می‌دهید؟

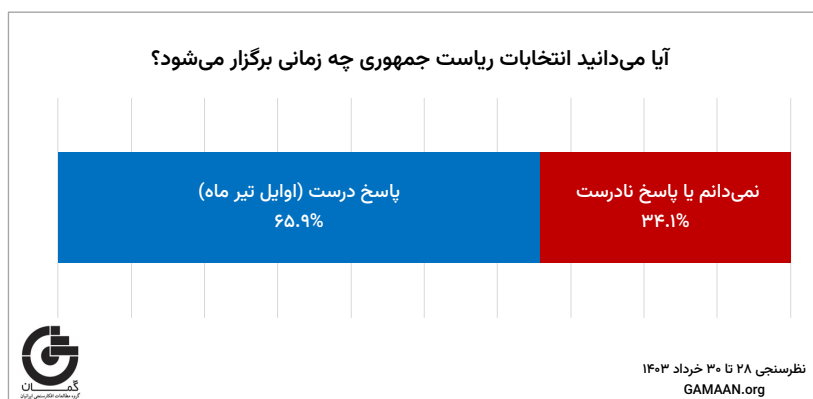
بر طبق نتایج این نظرسنجی (نمودار ۱)، حدود ۲۲٪ جامعه آماری اعلام کردند که در انتخابات ریاست جمهوری اسلامی رای خواهند داد و در مقابل، حدود ۶۵٪ اعلام کرده‌اند که در انتخابات رای نمی‌دهند؛ همچنین حدود ۱۲٪ هم هنوز تصمیم قطعی نگرفته‌اند.

همچنین نتایج این نظرسنجی نشان داد که حدود ۳۴٪ جامعه از زمان برگزاری انتخابات ریاست جمهوری اسلامی (در اوایل تیر ماه) اطلاع نداشتند (نمودار ۲).

نمودار ۱

نمودار ۲

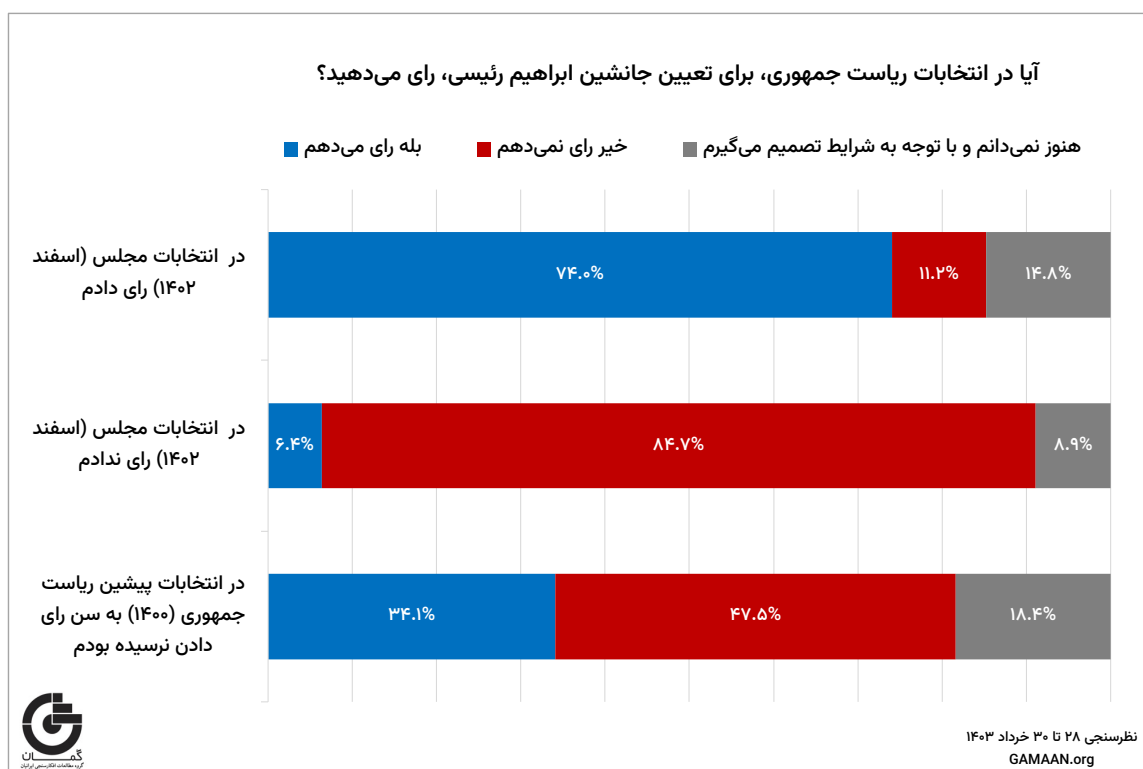

در این نظرسنجی همچنین از شرکت‌کنندگان سوال شد که آیا در انتخابات سال گذشته مجلس شورای اسلامی در اسفند ۱۴۰۲ مشارکت داشته‌اند.

مقایسه رفتار انتخاباتی پاسخ‌دهندگان در انتخابات پیشین و تصمیم آنها برای انتخابات پیش‌رو نشان می‌دهد ۸۵٪ کسانی که در انتخابات سال قبل رای نداده‌اند، قصد شرکت در انتخابات امسال را هم ندارند. در مقابل، ۶٪ از کسانی که در آن انتخابات رای نداده‌اند، اعلام کردند که در انتخابات ریاست جمهوری رای خواهند داد.

همچنین حدود ۴۸٪ رای‌اولی‌ها (کسانی که برای اولین بار می‌توانند در انتخابات ریاست جمهوری شرکت کنند)، قصد شرکت در انتخابات را ندارند درحالی‌که حدود ۳۴٪ آنها می‌خواهند رای دهند (نمودار ۳).

نمودار ۳

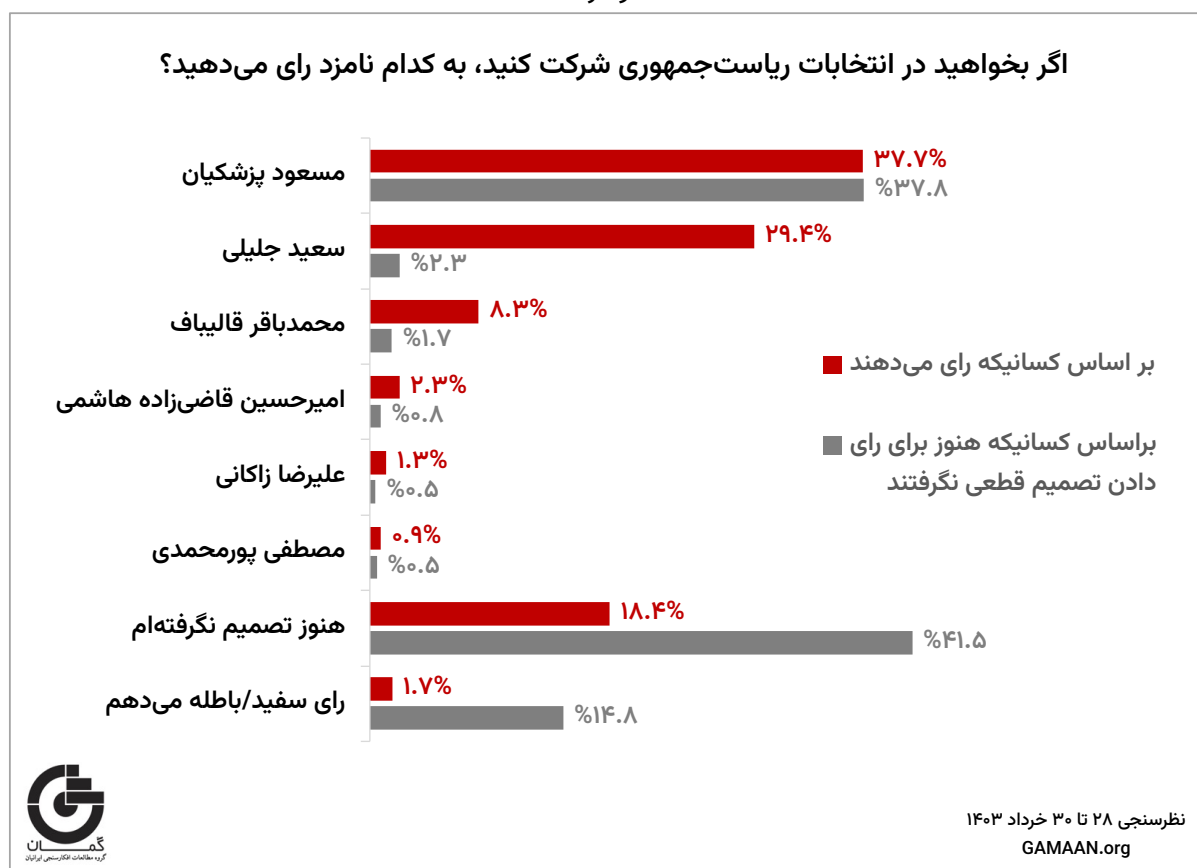

۲-۱ میزان اقبال به نامزدهای انتخابات ریاست جمهوری اسلامی

در میان کسانی که قصد دارند در انتخابات رای دهند، مسعود پزشکیان و سعید جلیلی از آرای بیشتری نسبت به دیگر نامزدها برخوردار هستند و محمد باقر قالیباف در جایگاه سوم قرار گرفته است (نمودار ۴). حدود ۱۸٪ رای دهندگان هم هنوز درباره اینکه به چه کسی رای بدهند، تصمیم نگرفته‌اند.

در میان آنهایی که هنوز درباره شرکت یا عدم شرکت در انتخابات مردد هستند، اقبال به مسعود پزشکیان بیش از دیگر کاندیداهاست. همچنین، حدود ۱۵٪ مرددین شرکت در انتخابات، احتمال دارد که رای سفید (باطله) بدهند.

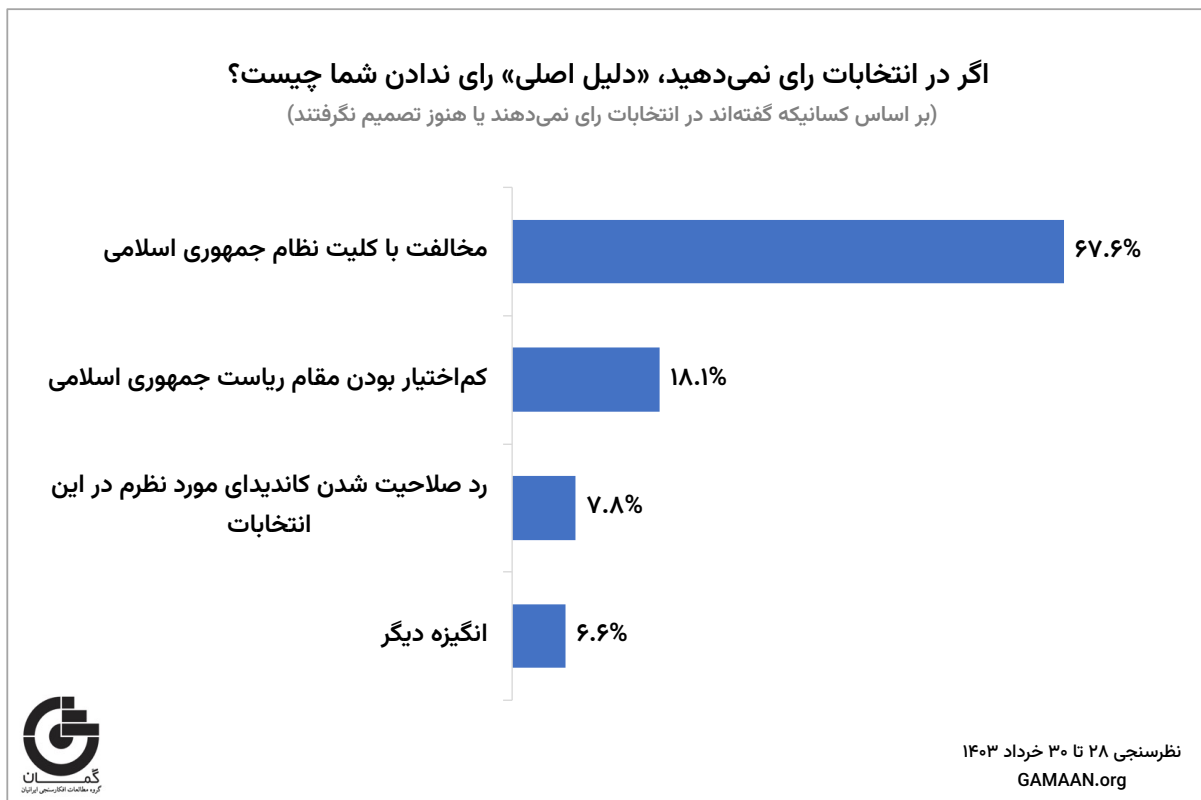
نمودار ۴

۳-۱ دلایل رای ندادن در انتخابات

در این نظرسنجی از کسانی که نمی‌خواهند در انتخابات ریاست جمهوری رای دهند یا هنوز تصمیم قطعی نگرفته‌اند سوال شد که «اگر در انتخابات رای نمی‌دهید، دلیل اصلی رای ندادن شما چیست؟». حدود ۶۸٪ آنها «مخالفت با کلیت نظام جمهوری اسلامی» را دلیل رای ندادن خود اعلام کردند؛ همچنین ۱۸٪ این گروه «کم‌اختیار بودن مقام ریاست جمهوری اسلامی»، و حدود ۸٪ هم «رد صلاحیت کاندیدای مطلوب خود» را علت عدم شرکت در انتخابات اعلام کردند (نمودار ۵).

نمودار ۵

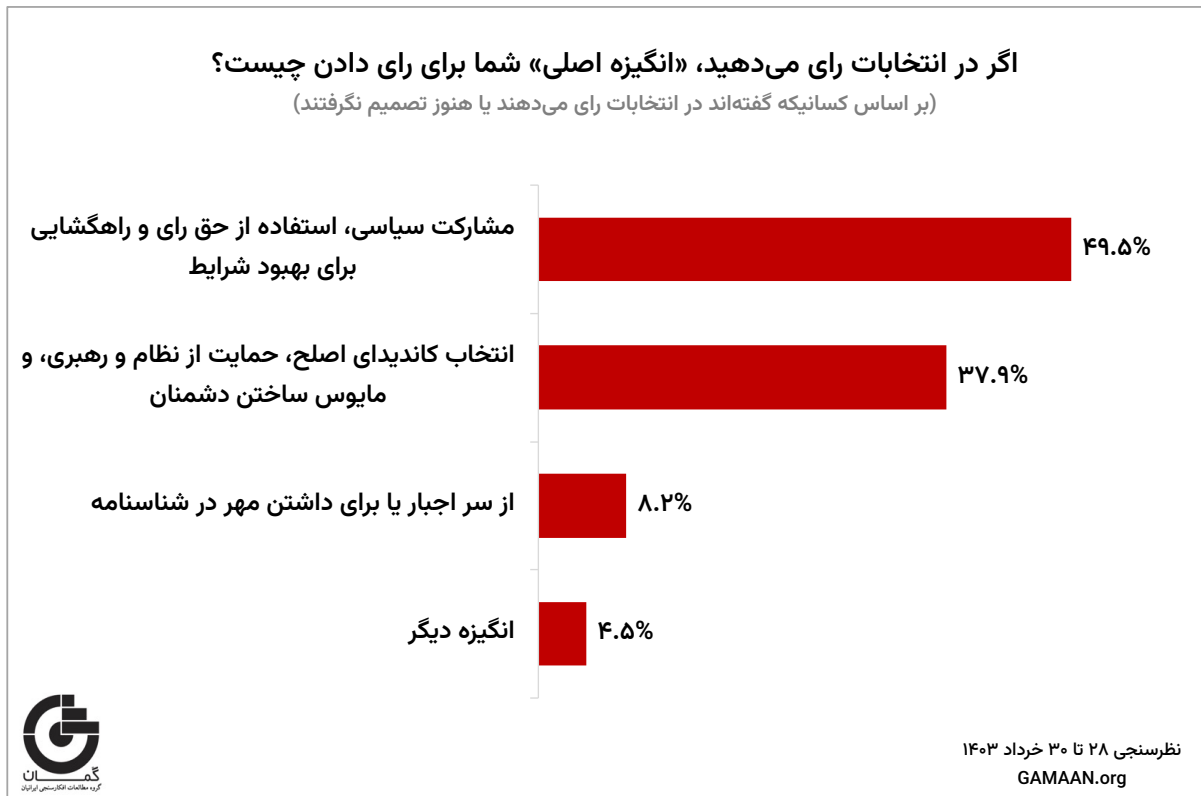

۴-۱ انگیزه رای دادن در انتخابات

در این نظرسنجی از کسانی که می‌خواهند رای بدهند یا هنوز تصمیم قطعی نگرفته‌اند سوال شد که «اگر در انتخابات رای می‌دهید، انگیزه اصلی شما برای رای دادن چیست؟».

حدود ۵۰٪ آنها «مشارکت سیاسی، استفاده از حق رای و راهگشایی برای بهبود شرایط» را انگیزه خود برای رای دادن اعلام کردند. همچنین ۳۸٪ از این افراد «انتخاب کاندیدای اصلح، حمایت از نظام و رهبری، و مایوس ساختن دشمنان» را انگیزه اصلی خود برای رای دادن دانستند. از سوی دیگر، ۸٪ آنها هم اظهار داشتند که «از سر اجبار یا برای داشتن مهر در شناسنامه» در انتخابات رای می‌دهند (نمودار ۶).

نمودار ۶

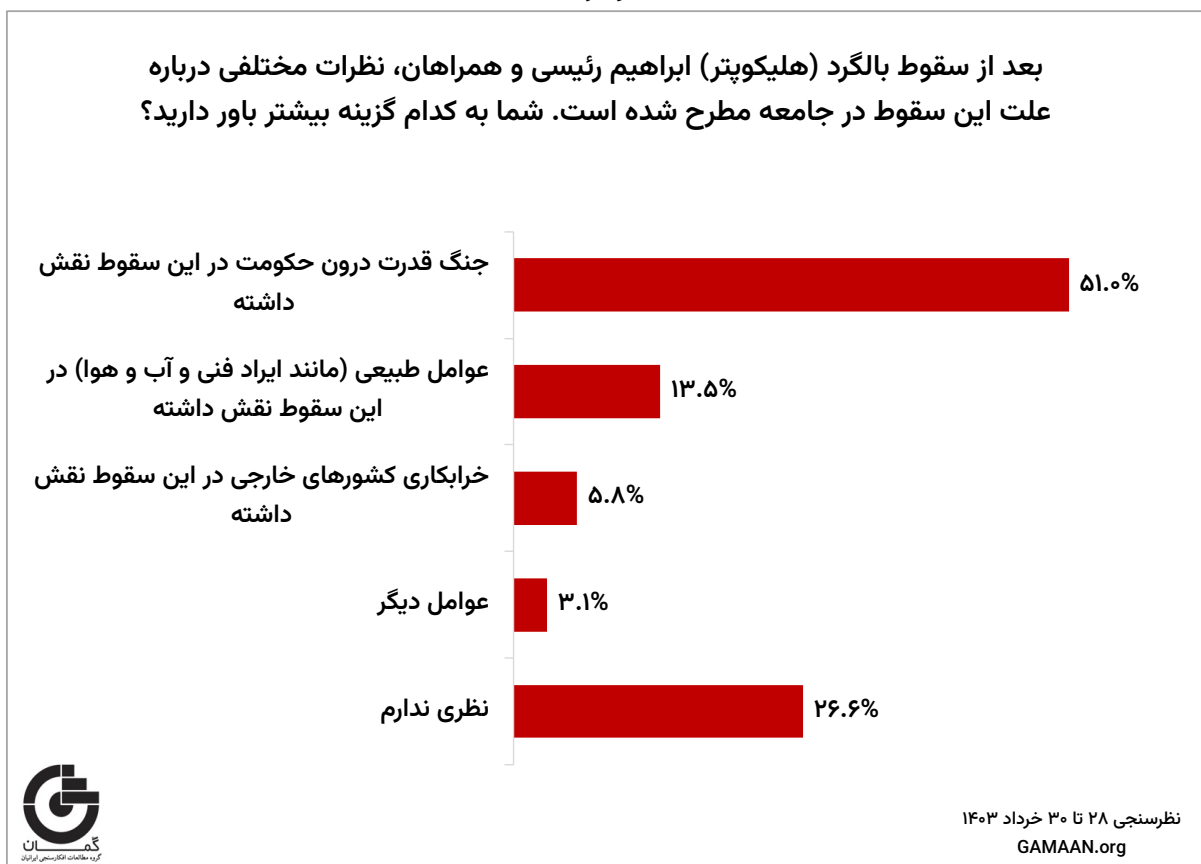

۵-۱ باور عمومی درباره علت سقوط بالگرد (هلیکوپتر) ابراهیم رئیسی و همراهان

در یک سوال نظرسنجی، دیدگاه مردم درباره گمانه‌زنی‌های مختلفی که در سطح جامعه درباره علت سقوط بالگرد ابراهیم رئیسی و همراهان مطرح بود مورد ارزیابی قرار گرفت.

حدود ۵۱٪ بر این باور هستند که «جنگ قدرت درون حکومت در این سقوط نقش داشته» است. حدود ۱۳٪ فکر میکنند که «عوامل طبیعی در این سقوط نقش داشته» و ۶٪ هم به نقش «خرابکاری کشورهای خارجی» در سقوط بالگرد باور دارند (نمودار ۷).

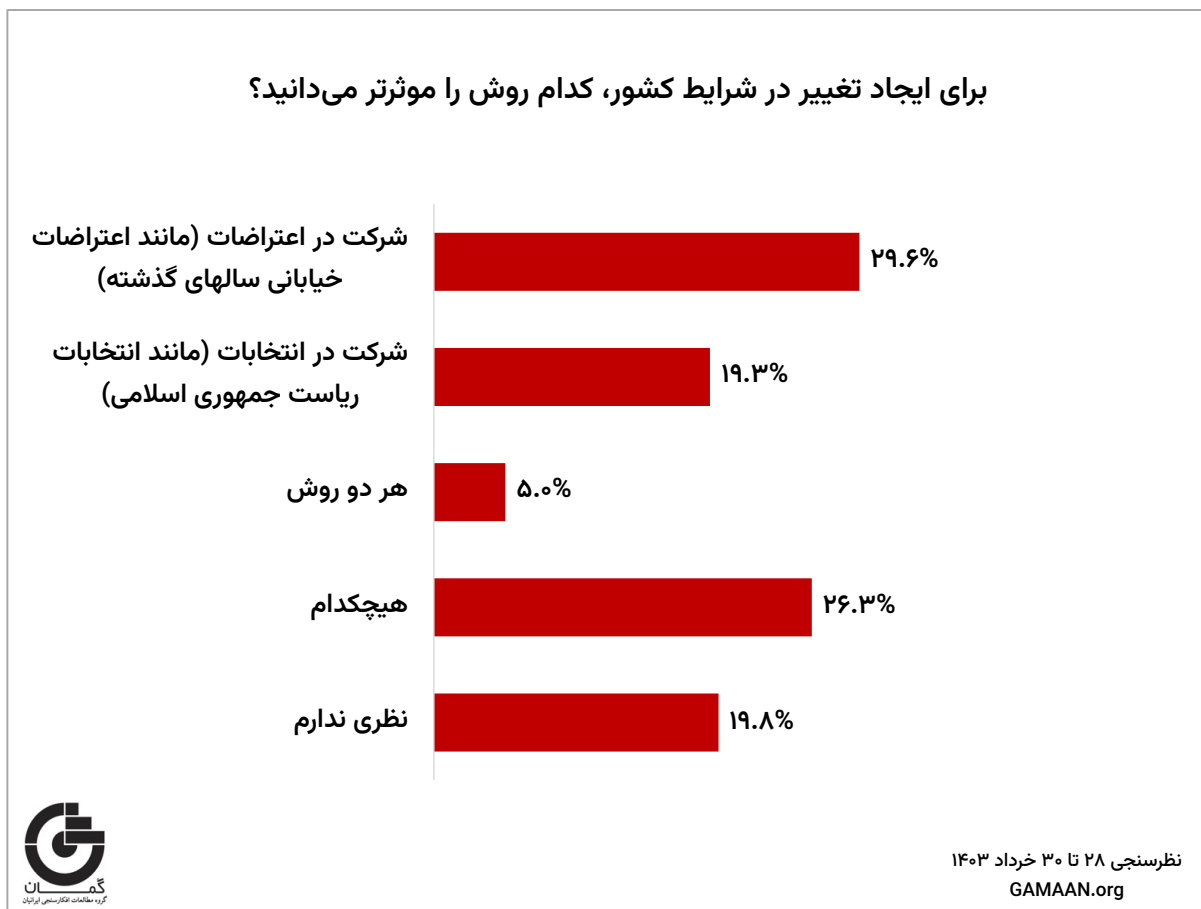
نمودار ۷

۶-۱ روش ایجاد تغییر در شرایط کشور: انتخابات یا اعتراضات؟

در این نظرسنجی از شرکت‌کنندگان سوال شد که در میان دو گزینه شرکت در اعتراضات (مانند اعتراضات خیابانی سال‌های گذشته) و شرکت در انتخابات (مانند انتخابات ریاست جمهوری اسلامی)، کدام روش را برای ایجاد تغییر در شرایط کشور موثرتر می‌دانند. حدود یک سوم جامعه آماری (۳۰٪) شرکت در اعتراضات را روش موثرتری می‌دانند درحالی‌که حدود ۱۹٪ آنها شرکت در انتخابات را روش موثرتری می‌دانند. همچنین حدود یک چهارم جامعه (۲۶٪) هیچ یک از این دو روش را برای ایجاد تغییر در شرایط کشور موثر نمی‌دانند. حدود ۲۰٪ هم درباره این سوال نظری نداشتند (نمودار ۸).

نمودار ۸

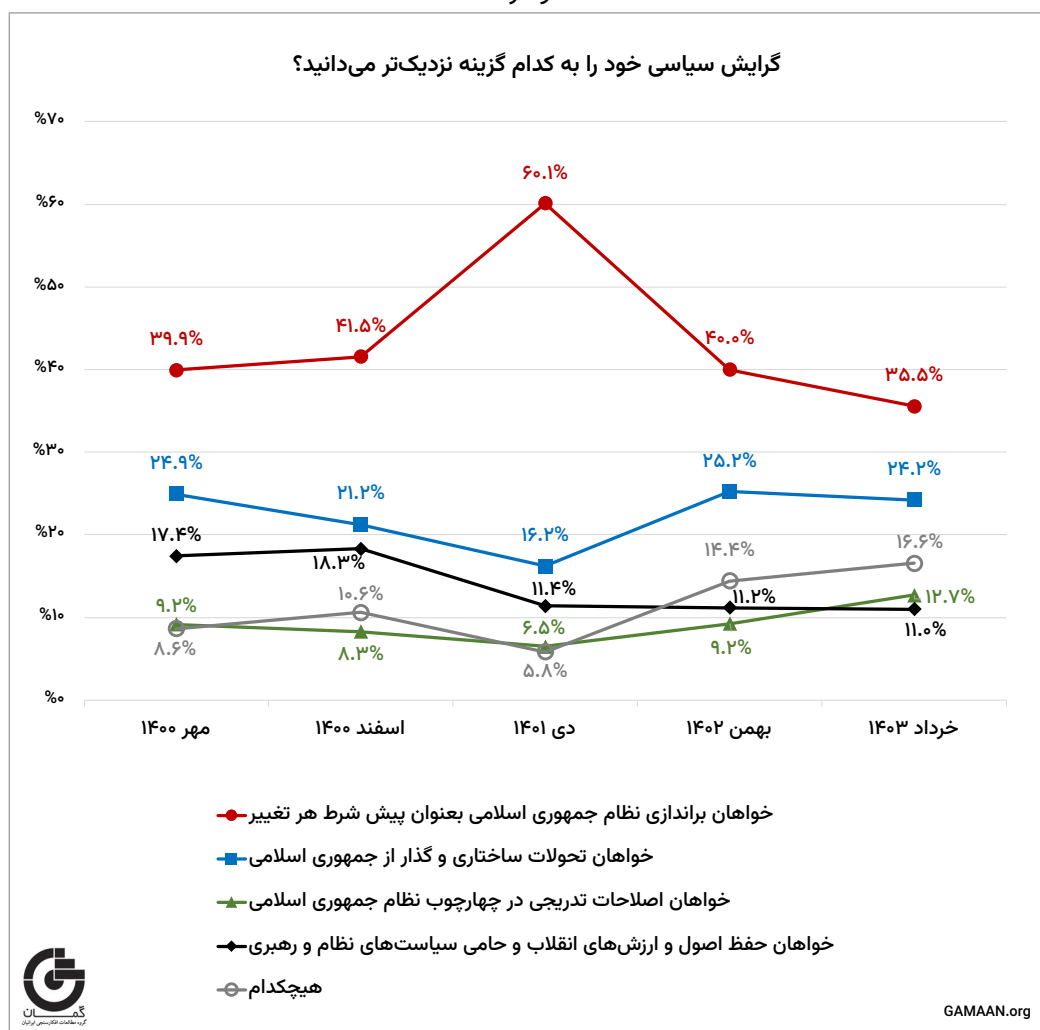
۷-۱ گرایش سیاسی ایرانیان

در این نظرسنجی همانند نظرسنجی‌های پیشین گمان، یک سوال نیز درباره گرایش سیاسی شرکت‌کنندگان پرسیده شد.

نتایج این نظرسنجی نشان می‌دهد که حدود ۳۶٪ جامعه «خواهان براندازی جمهوری اسلامی به‌عنوان پیش شرط هر تغییر»، ۲۴٪ «خواهان تحولات ساختاری و گذار از جمهوری اسلامی»، ۱۳٪ «خواهان اصلاحات تدریجی در چهارچوب نظام جمهوری اسلامی»، و ۱۱٪ «خواهان حفظ اصول و ارزش‌های انقلاب و حامی سیاست‌های نظام و رهبری» هستند و حدود ۱۷٪ هم خود را متعلق به هیچ یک از این گرایش‌ها نمی‌دانند.

نمودار ۹ پایگاه اجتماعی گرایش‌های سیاسی در داخل ایران را در پنج نظرسنجی اخیر موسسه گمان در سه سال گذشته نشان می‌دهد.

نمودار ۹

بخش دوم: روش‌شناسی پژوهش

۱-۲ روش نمونه‌گیری

نظرسنجی «نگرش ایرانیان به انتخابات ۱۴۰۳» توسط «گروه مطالعات افکارسنجی ایرانیان (گمان)» از تاریخ ۲۸ تا ۳۰ خرداد ۱۴۰۳ به مدت ۳ روز انجام گرفت. این نظرسنجی به صورت آنلاین و نمونه‌گیری آن با استفاده از یک پلتفرم تخصصی و ایمن انجام شد.

موسسه گمان با استفاده از روش‌های نوآورانه تلاش کرده تا دیدگاه‌ها و نظراتی را که با روش‌های متداول نظرسنجی در جوامع تحت حکومت‌های استبدادی نمی‌توانند بطور علنی مورد پرسش و اندازه‌گیری قرار گیرند، به طریقی روشمند و علمی اندازه‌گیری کرده و به ثبت برساند.

پرسش‌نامه آنلاین این نظرسنجی با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی از طریق پلتفرم فیلترشکن پرمخاطب سایفون، و همچنین اشتراک‌گذاری پاسخ‌دهندگان در شبکه‌های اجتماعی (تلگرام، اینستاگرام، واتس‌آپ و توییتر) به دست اقشار مختلف مردم در سراسر ایران رسید.

بر طبق آخرین آمار اتحادیه بین‌المللی مخابرات (International Telecommunication Union)، حدود ۸۲٪ جمعیت ایران کاربر اینترنت هستند. همچنین نتایج یک گزارش تحقیقی توسط «اندیشکده حکمرانی دانشگاه شریف» نشان می‌دهد که ۸۴ درصد کاربران اینترنت در ایران از فیلترشکن استفاده میکنند. در این میان، روزی ۵ تا ۱۱ میلیون نفر روزانه در ایران از فیلترشکن سایفون استفاده می‌کنند. برای کاهش اثر شبکه‌ای در نظرسنجی آنلاین (یعنی احتمال نزدیکی فکری شرکت‌کنندگان با برگزارکنندگان)، تلاش شد که این نظرسنجی به شیوه نمونه‌گیری تصادفی در میان کسانی که به فیلترشکن پرمخاطب سایفون متصل می‌شوند به اشتراک گذاشته شود.

از سوی دیگر آمار اتحادیه بین‌المللی مخابرات نشان می‌دهد که در ایران، فقط حدود ۵۵٪ خانوارها دارای خط تلفن ثابت هستند. این بدین معناست که نمونه‌گیری تصادفی با استفاده از اینترنت و فیلترشکن‌ها، در مقایسه با نظرسنجی تلفنی (از طریق خطوط تلفن ثابت)، می‌تواند بخش‌های بزرگتری از جامعه را پوشش دهد.

نمودار ۱۰ توزیع نحوه دسترسی پاسخ‌دهندگان به پرسش‌نامه این نظرسنجی را نشان می‌دهد. نتایج یکی از سوالات نظرسنجی نشان داد که تنها ۲۶٪ پاسخ‌دهندگان پیش‌تر هم در نظرسنجی‌های موسسه گمان شرکت کرده‌اند. این نتیجه نشان می‌دهد که روش نمونه‌گیری تصادفی با استفاده از فیلترشکن برای پخش پرسش‌نامه در میان گروه‌های مختلف جمعیتی و طیف‌های گوناگون فکری و اجتماعی، توانسته است نظرسنجی را به دست گروه‌های بسیار وسیعی خارج از شبکه آشنایان با موسسه گمان برساند.

۲-۲ مشخصات پرسش‌نامه و نمونه آماری

در این نظرسنجی، علاوه بر پرسش‌های اصلی، سوال‌هایی درباره مشخصات عمومی و جمعیت‌شناسی پاسخ‌دهندگان (جنسیت، رده سنی، میزان تحصیلات، استان محل سکونت، منطقه شهری یا روستایی، وضعیت شغلی، سطح درآمد خانوار، زبان محاوره‌ای در خانه، نوع بیمه درمانی) و همچنین گرایش سیاسی و رفتار انتخاباتی در پرسشنامه قرار گرفت.

از آن‌جا که پاسخ‌دهندگان به‌طور ناشناس و بدون ذکر اطلاعات فردی در نظرسنجی شرکت کرده‌اند، برآورد می‌شود که این افراد برای ابراز نظرات واقعی خود احساس امنیت بیشتری داشته‌اند.

بیش از ۸۳ هزار پاسخ‌دهنده از داخل و خارج کشور پرسش‌نامه نظرسنجی را به‌طور کامل پر کردند. با توجه به توزیع پرسش‌نامه از طریق پلتفرم فیلترشکن سایفون که فقط برای کاربران داخل ایران ارسال می‌شود و همچنین برطبق آنچه پاسخ‌دهندگان درباره محل سکونت خود اظهار کرده‌اند، ۹۷٪ پاسخ‌دهندگان ساکن ایران بوده‌اند. ایرانیان داخل کشور از تمامی ۳۱ استان و از مناطق شهری و روستایی در این نظرسنجی شرکت کردند (جدول ۵).

۲-۳ پالایش نمونه

در این نظرسنجی یک پرسش جهت شناسایی پاسخ‌های تصادفی یا واردشده توسط ربات قرار داده شد. پاسخ‌های نادرست به این پرسش و همچنین موارد متناقض (مانند کسانی که اظهار داشتند در سال ۱۳۹۶ یا ۱۴۰۰ هنوز به سن رای دادن نرسیده بودند اما رده سنی خود را بیش از ۳۰ سال ذکر کرده‌اند، یا کسانی که گفته بودند در انتخابات ۱۴۰۲ به سن رای دادن نرسیده‌اند اما در سال ۱۴۰۰ رای داده بودند) از نمونه آماری حذف شدند.

بعد از پالایش‌های انجام گرفته، حجم نمونه آماری نهایی از داخل ایران ۷۷،۲۱۶ پاسخ‌دهنده بوده است. در این گزارش هر جا از عبارت «نمونه خام» استفاده شود، منظور نمونه پالایش‌شده داخل کشور است. با لحاظ کردن رده‌های سنی استاندارد موجود در مشخصات سرشماری و آماری موجود در کشور، نمونه نهایی مورد استفاده در این تحلیل فقط شامل پاسخ‌دهندگان بالای ۱۹ سال می‌شود.

۲-۴ روش استخراج نمونه معرف از نمونه آماری

نمونه آماری نظرسنجی‌های آنلاین معمولاً با مشخصات جمعیت آماری هدف انطباق کامل ندارد؛ در نتیجه برای داشتن یک نمونه آماری معرف (representative sample)، از شیوه‌های مختلف متوازن‌سازی مانند وزن‌دهی (weighting) یا روش تطبیق نمونه (sample matching method) استفاده می‌شود تا بتوان نمونه آماری را متوازن کرده و آنرا با مشخصات اصلی جمعیت هدف انطباق داد. جمعیت آماری هدف این نظرسنجی برای پاسخ‌دهندگان داخل کشور، افراد بالای ۱۹ سال و باسواد ساکن ایران هستند (کسانی که امکان استفاده از اینترنت و خواندن سوالات نظرسنجی را دارند که شامل ۹۰٪ جمعیت بزرگسال ایران می‌شود).

در این پژوهش، برای استخراج یک نمونه معرف (representative sample) از نمونه خام آماری، از روش وزن‌دهی - raking - استفاده شد. بر اساس تحقیق جامع موسسه تحقیقاتی-نظرسنجی پیو (Pew Research Center) این روش وزن‌دهی، با در نظر گرفتن متغیرهای مناسب جمعیتی، از موثرترین و قابل‌اطمینان‌ترین روش‌های متوازن‌سازی نمونه‌های نظرسنجی‌های آنلاین به‌شمار می‌رود.

در این گزارش برای اینکه نمونه آماری پاسخ‌دهندگان داخل کشور به یک نمونه آماری معرف جمعیت (representative sample) تبدیل شود، از روش وزن‌دهی (raking) بر مبنای پنج متغیر جمعیتی شامل رده سنی، جنسیت، سطح تحصیلات، منطقه سکونت (شهری یا روستایی)، و جمعیت استانی استفاده شد. همچنین با بررسی پاسخ به سوال درباره گرایش سیاسی پاسخ‌دهندگان، مشخص شد که در نمونه آماری این نظرسنجی، درصد کسانی که گزینه «خواهان حفظ اصول و ارزش‌های انقلاب و حامی سیاست‌های نظام و رهبری» را انتخاب کردند، بیش از پایگاه اجتماعی این گروه (حدود ۱۱٪) بر مبنای نتایج نظرسنجی‌های پیشین گمان و همچنین نظرسنجی‌های اخیر دیگر موسسات بوده است که علت آن می‌تواند انگیزه بیشتر آنها به مشارکت در انتخابات و نظرسنجی‌های مربوطه باشد. از اینرو برای وزن‌دهی، متغیر گرایش‌های سیاسی برای این گروه هم منظور شد تا پایگاه اجتماعی گرایش‌های مختلف سیاسی در نمونه نهایی متوازن باشد.

با توجه به اینکه روش نمونه‌گیری با استفاده از پلتفرم فیلترشکن، مشابه شیوه نمونه‌گیری تصادفی است، نمونه این نظرسنجی از توزیع متوازن و کیفیت بالایی برخوردار بوده است. پس از انجام محاسبات وزن‌دهی، حجم نمونه موثر (effective sample size) برابر با ۲۰،۴۹۲ نمونه شد که حجم نمونه بسیار بالایی برای سطح اعتبار ۹۵٪ (credibility level) و فاصله اعتبار ۵٪ (credibility interval) است.

محاسبات وزن‌دهی نمونه آماری با استفاده از ابزار تخصصی شرکت هلندی Sample Weighting انجام گرفت. برای تعیین به‌روزترین مشخصات جمعیتی ایران، از آمار جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال ایران، استخراج شده توسط طرح آمارگیری نیروی کار ۱۴۰۱، استفاده شد.

۲-۵ مشخصات نمونه آماری

جداول زیر توزیع متغیرهای جمعیتی را در نمونه خام نظرسنجی، نمونه متوازن شده و جمعیت هدف نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که مشخصات جمعیتی نمونه متوازن شده با جمعیت هدف کاملاً همخوان شده است.

جدول ۱: توزیع جنسیت

جنسیت	نمونه خام نظرسنجی (تعداد نمونه)	نمونه متوازن شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (آمار نیروی کار ۱۴۰۱)
زن	۲۳.۱٪ (۱۷۸۳۵)	۴۷.۹٪	۴۷.۹٪
مرد	۷۶.۹٪ (۵۹۳۸۱)	۵۲.۱٪	۵۲.۱٪

جدول ۲: توزیع منطقه جغرافیایی

منطقه جغرافیایی	نمونه خام نظرسنجی (تعداد نمونه)	نمونه متوازن شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (آمار نیروی کار ۱۴۰۱)
روستایی	۶.۴٪ (۴۹۲۶)	۱۹.۷٪	۱۹.۷٪
شهری	۹۳.۶٪ (۷۲۲۹۰)	۸۰.۳٪	۸۰.۳٪

جدول ۳: توزیع رده‌های سنی

رده‌های سنی	نمونه خام نظرسنجی (تعداد نمونه)	نمونه متوازن شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (آمار نیروی کار ۱۴۰۱)
بین ۲۰ تا ۲۹ سال	۵.۶٪ (۴۳۰۲)	۱۹.۹٪	۱۹.۹٪
بین ۳۰ تا ۴۹ سال	۵۶.۹٪ (۴۳۹۵۷)	۵۳.۹٪	۵۳.۹٪
مساوی یا بالاتر از ۵۰ سال	۳۷.۵٪ (۲۸۹۵۷)	۲۶.۲٪	۲۶.۲٪

جدول ۴: توزیع میزان تحصیلات

میزان تحصیلات	نمونه خام نظرسنجی (تعداد نمونه)	نمونه متوازن شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (آمار نیروی کار ۱۴۰۱)
دیپلم و زیردیپلم	۲۹.۲٪ (۲۲۵۴۰)	۷۲.۳٪	۷۲.۳٪
تحصیلات دانشگاهی	۷۰.۹٪ (۵۴۶۷۶)	۲۷.۷٪	۲۷.۷٪

جدول ۵: توزیع جمعیت استان سکونت

محل سکونت	نمونه خام نظرسنجی (تعداد نمونه)	نمونه متوازن شده	جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (آمار نیروی کار ۱۴۰۱)
آذربایجان شرقی	۴۰۹٪ (۳۷۸۹)	۴۰۸٪	۴۰۸٪
آذربایجان غربی	۲۰۲٪ (۱۷۰۸)	۳۰۷٪	۳۰۷٪
اردبیل	۱۰۳٪ (۹۷۲)	۱۰۴٪	۱۰۴٪
اصفهان	۹۰۵٪ (۷۲۹۸)	۶۰۹٪	۶۰۹٪
البرز	۴۰۴٪ (۳۳۷۴)	۳۰۸٪	۳۰۸٪
ایلام	۰۰۸٪ (۶۴۸)	۰۰۷٪	۰۰۷٪
بوشهر	۱۰۲٪ (۸۹۸)	۱۰۴٪	۱۰۴٪
تهران	۲۷۰۷٪ (۲۱۴۱۳)	۱۸۰۷٪	۱۸۰۷٪
چهار محال و بختیاری	۱۰۲٪ (۹۱۹)	۱۰۱٪	۱۰۱٪
خراسان جنوبی	۱۰۱٪ (۸۶۳)	۰۰۹٪	۰۰۹٪
خراسان رضوی	۶۰۸٪ (۵۲۷۴)	۸۰۰٪	۸۰۰٪
خراسان شمالی	۰۰۸٪ (۵۸۶)	۰۰۹٪	۰۰۹٪
خوزستان	۳۰۲٪ (۲۵۰۶)	۵۰۵٪	۵۰۵٪
زنجان	۱۰۰٪ (۷۷۱)	۱۰۳٪	۱۰۳٪
سمنان	۰۰۶٪ (۴۵۸)	۱۰۰٪	۱۰۰٪
سیستان و بلوچستان	۰۰۷٪ (۵۴۴)	۲۰۴٪	۲۰۴٪
فارس	۸۰۶٪ (۶۶۲۴)	۶۰۲٪	۶۰۲٪
قزوین	۱۰۰٪ (۷۳۹)	۱۰۶٪	۱۰۶٪
قم	۱۰۰٪ (۷۹۸)	۱۰۶٪	۱۰۶٪
کردستان	۱۰۸٪ (۱۳۷۲)	۱۰۸٪	۱۰۸٪
کرمان	۲۰۰٪ (۱۵۸۴)	۳۰۹٪	۳۰۹٪
کرمانشاه	۲۰۲٪ (۱۶۹۰)	۲۰۳٪	۲۰۳٪
کهگیلویه و بویراحمد	۰۰۹٪ (۶۷۱)	۰۰۸٪	۰۰۸٪
گلستان	۲۰۲٪ (۱۶۶۰)	۲۰۱٪	۲۰۱٪
گیلان	۳۰۱٪ (۲۴۳۰)	۳۰۴٪	۳۰۴٪
لرستان	۲۰۱٪ (۱۶۱۲)	۲۰۰٪	۲۰۰٪
مازندران	۲۰۶٪ (۲۰۰۱)	۴۰۵٪	۴۰۵٪
مرکزی	۱۰۳٪ (۱۰۱۶)	۱۰۸٪	۱۰۸٪
هرمزگان	۱۰۱٪ (۸۳۳)	۲۰۱٪	۲۰۱٪
همدان	۱۰۳٪ (۹۸۷)	۲۰۰٪	۲۰۰٪
یزد	۱۰۵٪ (۱۱۷۸)	۱۰۵٪	۱۰۵٪

۲-۶ آزمون‌های اعتبارسنجی نمونه متوازن شده

۲-۶-۱ مقایسه توزیع آمارهای اقتصادی و اجتماعی

یکی از روش‌هایی که می‌توان به کمک آن درجه اعتماد و معرف بودن نمونه متوازن شده و تعمیم‌پذیری آن را سنجید، میزان تطبیق نتایج نمونه متوازن شده با شواهد بیرونی است.

جدول ۶ وضعیت درصد افراد شاغل در نمونه متوازن شده را در مقایسه با جمعیت هدف در دو سطح شهری و روستایی برای جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال بر مبنای [گزارش سالانه نیروی کار](#) نشان می‌دهد. همانطور که مشاهده می‌شود نسبت اشتغال برای نمونه متوازن شده با جمعیت هدف همخوانی قابل قبولی دارد.

جدول ۶: توزیع نسبت اشتغال

نسبت اشتغال	نمونه خام نظرسنجی	نمونه متوازن شده	آمار نیروی کار جمعیت باسواد بالای ۱۹ سال (۱۴۰۱)
کل	٪۵۶.۲	٪۴۰.۱	٪۴۲.۲
مناطق شهری	٪۵۷.۱	٪۴۰.۷	٪۴۰.۸
مناطق روستایی	٪۴۳.۰	٪۳۷.۴	٪۴۷.۸

همچنین در این نظرسنجی، از شرکت‌کنندگان درباره وضعیت درآمد خانوار پرسش شد تا بتوانیم توزیع وضعیت اقتصادی نمونه آماری را با جامعه هدف مقایسه کنیم. جدول ۷ وضعیت توزیع درآمد خانوار را نشان می‌دهد. طبق تعریف، در هر دهک درآمدی، ده درصد خانوارهای کشور قرار می‌گیرند. همانطور که مشاهده می‌شود توزیع درآمد خانوار برای سه گروه کم‌درآمد (شامل سه دهک اول)، سطح درآمد متوسط (شامل سه دهک میانی) و سطح درآمد بالا (شامل چهار دهک بالا) در نمونه متوازن شده، به میزان قابل قبولی منطبق با [آمارهای رسمی اعلام شده درباره دهک‌های درآمدی](#) در جامعه است.

جدول ۷: توزیع میزان درآمد خانوار

گروه‌های مختلف درآمدی بر حسب اطلاعات موجود از مرکز آمار ایران (۱۴۰۲)	نمونه خام نظرسنجی	نمونه متوازن شده	توزیع درآمد در جامعه
خانوارهای با سطح درآمد سه دهک پایین (درآمد ماهانه خانوار کمتر از ۷ میلیون تومان)	٪۱۳.۶	٪۲۵.۸	٪۳۰
خانوارهای با سطح درآمد سه دهک میانی (درآمد ماهانه خانوار بین ۷ تا ۱۳ میلیون تومان)	٪۳۲.۳	٪۴۰.۴	٪۳۰
خانوارهای با سطح درآمد چهار دهک بالا (درآمد ماهانه خانوار بیش از ۱۳ میلیون تومان)	٪۵۴.۰	٪۳۳.۸	٪۴۰

در این نظرسنجی همچنین از شرکت‌کنندگان پرسیده شد که معمولاً در خانه به چه زبانی صحبت می‌کنند. همانطور که جدول ۸ نشان می‌دهد، توزیع زبان‌های محاوره‌ای در نمونه متوازن شده با آمار موجود در [دانشنامه «اتنولوگ»](#) برای ایران تطابق بالایی دارد.

جدول ۸: توزیع زبان محاوره‌ای

آمار دانشنامه اتنولوگ (۲۰۲۱)	نمونه متوازن شده	نمونه خام نظرسنجی	معمولا در خانه به چه زبانی صحبت می‌کنید؟
%۶۰.۱	%۶۷.۱	%۷۳.۲	فارسی
%۱۲.۹	%۱۲.۰	%۱۰.۶	ترکی / آذری
%۵.۷	%۵.۵	%۴.۸	کردی
%۴.۸	%۴.۹	%۴.۴	لری / بختیاری
%۱.۴	%۱.۳	%۰.۴	بلوچی
%۲.۹	%۱.۷	%۱.۳	گیلکی
%۲.۷	%۱.۷	%۱.۰	مازنی
%۱.۸	%۱.۰	%۰.۵	عربی
%۱.۴	%۱.۱	%۰.۹	لکی
%۱.۱	%۰.۴	%۰.۵	قشقایی
%۰.۹	%۰.۴	%۰.۳	ترکمنی
%۰.۴	%۰.۲	%۰.۱	دری (فارسی افغانستان)
%۰.۶	%۰.۳	%۰.۲	تاتی / تالشی
%۰.۱	%۰.۴	%۰.۳	لاری / اچمی
%۰.۱	%۰.۱	%۰.۱	ارمنی
۳.۰	%۱.۹	%۱.۵	زبان دیگر

توزیع نوع بیمه درمانی پاسخ‌دهندگان یکی دیگر از شواهد بیرونی جهت اعتبارسنجی نمونه متوازن شده است. در این نظرسنجی از شرکت‌کنندگان پرسیده شد که تحت پوشش چه نوع بیمه [درمانی] هستند. این سوال در ابتدای سال ۱۴۰۱ توسط [موسسه نظرسنجی دولتی ایسپا](#) از طریق نظرسنجی تلفنی مورد پرسش قرار گرفته بود. از آنجایی که نوع پوشش بیمه افراد یک سوال غیرحساس تلقی می‌شود، مقایسه با نتایج آن می‌تواند معیاری برای اعتبارسنجی نمونه متوازن شده باشد.

همانطور که در جدول ۹ دیده می‌شود، توزیع پوشش بیمه درمانی در نمونه متوازن شده با آمار ارایه شده توسط نظرسنجی ایسپا همخوانی بالایی دارد.

جدول ۹: توزیع پوشش بیمه درمانی

نظرسنجی ایسپا (فروردین ۱۴۰۱)	نمونه متوازن شده	نمونه خام نظرسنجی	شما تحت پوشش چه نوع بیمه‌ای هستید؟
٪۵۰.۷	٪۴۸.۵	٪۵۲.۷	تامین اجتماعی
٪۷.۲	٪۱۰.۹	٪۹.۲	بیمه سلامت
٪۷.۸	٪۹.۸	٪۱۵.۲	خدمات درمانی
٪۹.۸	٪۶.۲	٪۲.۳	بیمه روستایی و عشایر
٪۳.۴	٪۳.۱	٪۳.۰	نیروهای مسلح
٪۲.۹	٪۱.۳	٪۱.۷	بیمه دیگر
٪۱۷.۶	٪۲۰.۲	٪۱۵.۸	بیمه نیستم

۲-۶-۲ اعتبارسنجی با بهره‌گیری از نظرسنجی پیمایش جهانی ارزش‌ها (WVS)

نهاد بین‌المللی [World Values Survey \(WVS\)](#) یا «پیمایش جهانی ارزش‌ها»، در بهار ۱۳۹۹ یک نظرسنجی در ایران با روش مصاحبه حضوری انجام داده است. در «نظرسنجی نگرش ایرانیان به انتخابات ۱۴۰۳» تعدادی از سوالات پرسیده‌شده در نظرسنجی WVS در میان پرسش‌ها قرار داده شد تا با مقایسه نتایج دو نظرسنجی بتوان اعتبار روش اندازه‌گیری و نمونه متوازن شده را ارزیابی کرد. بدین منظور مجموعه‌ای از سوال‌های «غیر حساس» در کنار یک سوال «حساس» مورد پرسش قرار گرفت تا نتایج دو نظرسنجی مورد مقایسه قرار گیرد. همانطور که در جدول ۱۰ دیده می‌شود مجموع میزان اهمیت داشتن یا اهمیت نداشتن موضوعات غیرحساس (خانواده، دوستان، شغل و کار) در دو نظرسنجی اختلاف کمی را نشان می‌دهد، درحالی‌که درباره یک موضوع حساس در فضای سیاسی و اجتماعی ایران (اهمیت دین) پاسخ دو نظرسنجی کاملاً متفاوت است.

جدول ۱۰: نتایج سوالات یکسان درباره اهمیت موارد مختلف در زندگی در مقایسه با نظرسنجی WVS (بهار ۱۳۹۹)

هر یک از این موارد تا چه میزان در زندگی شما اهمیت دارد؟	بسیار اهمیت دارد	تا حدی اهمیت دارد	چندان اهمیت ندارد	اصلاً اهمیت ندارد	نمیدانم
خانواده	٪۹۳.۹	٪۵.۲	٪۰.۸	٪۰.۱	٪۰
	٪۹۲.۴	٪۴.۷	٪۰.۸	٪۱.۱	٪۰.۹
دوستان	٪۲۸.۶	٪۵۴.۴	٪۱۱.۲	٪۵.۷	٪۰
	٪۳۰.۸	٪۴۹.۹	٪۱۲.۹	٪۴.۳	٪۲.۰
شغل و کار	٪۷۸.۰	٪۱۸.۶	٪۱.۹	٪۱.۳	٪۰.۲
	٪۸۶.۱	٪۸.۷	٪۱.۵	٪۱.۸	٪۱.۹
دین	٪۶۹.۴	٪۲۲.۸	٪۳.۵	٪۴.۲	٪۰.۱
	٪۲۹.۰	٪۱۸.۴	٪۱۵.۳	٪۳۴.۱	٪۳.۲

این بررسی مقایسه‌ای این فرضیه را تایید می‌کند که اندازه‌گیری دیدگاه واقعی مردم پیرامون «سوالات حساس» توسط روش‌های متداول نظرسنجی (تلفنی یا مصاحبه حضوری) در جوامعی مانند ایران با تردیدهای جدی مواجه است.

موسسه تحقیقاتی «گمان» در انتها لازم می‌داند از تمامی شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی که با اختصاص وقت خود به این پژوهش یاری رساندند صمیمانه تشکر کند.

گمان در مقابل این همیاری داوطلبانه و اختیاری پاسخ‌دهندگان، خود را مسئول دانسته و مطابق منشور کاری خود به حفظ امانت در داده‌های ثبت‌شده توسط پاسخ‌دهندگان متعهد است.

تیم تحقیقاتی گمان همچنین به لحاظ حرفه‌ای متعهد است که با رعایت اصول علمی و به کارگیری روش‌های نوآورانه در نمونه‌گیری، حداکثر تلاش خود را برای جمع‌آوری نظرات از تمامی اقشار و دیدگاه‌های مختلف موجود در جامعه ایران انجام دهد.

گمان همچنین خود را ملزم می‌داند که همزمان با بهره‌گیری از روش‌های علمی در استخراج نمونه معرف و آنالیز داده‌ها، در روش تحلیل و در ارائه گزارش عمومی و اعلام میزان خطای احتمالی به مخاطبان، بطور شفاف عمل کند. گمان همواره از نظرات، پیشنهادات و انتقادات مخاطبان استقبال می‌کند.

موسسه گمان آمادگی دارد تا بر اساس ضوابط مورد توافق، جهت همکاری در پژوهش‌های علمی با موسسات مطالعاتی و دانشگاهی، داده‌های نظرسنجی را به اشتراک بگذارد. همچنین رسانه‌ها یا موسسات تحقیقاتی که علاقمند به دریافت گزارشات تکمیلی و داده‌های جزئی‌تر این نظرسنجی هستند، می‌توانند با [موسسه گمان](#) تماس بگیرند.

درباره گمان

گروه مطالعات افکارسنجی ایرانیان (گمان) یک موسسه پژوهشی مستقل و ثبت شده در هلند است که در زمینه مطالعات افکارسنجی با تمرکز بر اندازه‌گیری و تحلیل دیدگاه‌ها و افکار ایرانیان فعالیت می‌کند.

گمان به‌طور ویژه تلاش می‌کند بخش‌هایی از نگرش و دیدگاه‌های ایرانیان در حوزه‌های اجتماعی و سیاسی را که در شرایط جاری کشور امکان بیان و علنی شدن ندارند، اندازه‌گیری و تحلیل کند.

نتایج پژوهش‌های گمان، علاوه بر بازتاب گسترده در رسانه‌های فارسی، در مجلات و رسانه‌های سرشناس بین‌المللی مانند اکونومیست، وال استریت ژورنال، گاردین، دوپچه‌وله، نیویورک مگزین، نیوزویک، کانورسیشن و دیگر رسانه‌ها به زبان‌های مختلف مورد ارجاع قرار گرفته است.

در انتهای سال ۲۰۲۲ جامعه تحقیقاتی MRS در لندن، جایزه «مدال عالی» خود را به موسسه گمان برای «سهم فوق‌العاده در انجام پژوهش علمی» اهدا کرد.

موسسه گمان تحت نظارت دکتر عمار ملکی، استادیار علوم سیاسی در دانشگاه تیلبرگ هلند (موسس و مدیر گمان) و دکتر پویان تمیمی عرب، استادیار مردم‌شناسی و مطالعات دینی در دانشگاه اوترخت هلند فعالیت می‌کند.

